

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ સમક્ષ

આર/સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૨૦૨૫નો ૩૯૨

સાથે

આર/સિવિલ રિવિઝન એપ્લિકેશન નં. ૨૦૨૫નો ૩૯૩

મંજૂરી અને સહિ માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સંજીવ જે. ઠાકર

સહિ /

=====

અહેવાલ આપવા માટે મંજૂરી	હા.	ના.
	હા.	

જેતપુર નાવાગઢ નગરપાલિકા તેના મુખ્ય અધિકારી દ્વારા

વિરુદ્ધ

મરણજનાર જનમબેન કરીમભાઈ ઉમરભાઈ રહમાનભાઈ ના કાયદેસરના વારસો

ઉપસ્થિતિ:

શ્રી ભાવેશ પી. ત્રિવેદી (૨૭૩૧) અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ માટે

અરજદાર નંબર ૧ માટે શ્રી આર. ત્રિવેદી (૯૪૧)

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી સંજીવ જે. ઠાકર

તારીખ: ૧૩/૦૬/૨૦૨૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ (ટૂંકમાં "સી. પી. સી".) ની કલમ ૧૧૫ હેઠળ હાલની સિવિલ રિવિઝન અરજીઓ રેગ્યુલર એક્ઝેક્યુશન પિટિશન નંબર ૪૯ ઓફ ૧૯૯૯ અને રેગ્યુલર એક્ઝેક્યુશન પિટિશન નંબર ૫૩ ઓફ ૧૯૯૯

માં પ્રિન્સિપલ સિનિયર સિવિલ જજ જેતપુર દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૪.૧૨.૨૦૨૪ ના આદેશને પડકારતી દાખલ કરવામાં આવી છે.

૨. સંક્ષિપ્તતા અને સગવડતા માટે, પક્ષોને તેમની મૂળ સ્થિતિ પર રેગ્યુલર એક્ઝેક્યુશન પિટિશન નંબર ૪૯ ઓફ ૧૯૯૯ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

૩. ૧૯૯૩ના સિવિલ સ્યુટ નંબર ૫૪૫ અને ૧૯૯૩ના સિવિલ સ્યુટ નંબર ૫૪૯ માં પસાર કરાયેલા ચુકાદા અને હુકમને અહીં અરજદાર દ્વારા નિયમિત સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧૨૯ ઓફ ૨૦૦૦ અને નિયમિત સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧૩૨ ઓફ ૨૦૦૦ દાખલ કરીને પડકારવામાં આવ્યો હતો અને ૧૯૯૩ના સિવિલ સ્યુટ નંબર ૫૪૫ અને સિવિલ સ્યુટ નંબર ૫૪૯ ઓફ ૧૯૯૩ માં ચુકાદા અને હુકમનામા અંગે એક્ઝેક્યુશન પિટિશન રેગ્યુલર એક્ઝેક્યુશન પિટિશન નંબર ૪૯ ઓફ ૧૯૯૯ અને રેગ્યુલર એક્ઝેક્યુશન પિટિશન નંબર ૫૩ ઓફ ૧૯૯૯ દ્વારા છે.

૪. વર્તમાન સવિલ રિવિઝન અરજીમાં ઉદ્ભવતા સંક્ષિપ્ત તથ્યો નીચે મુજબ છે:

૫. હુકમનામાના દેવાદારે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં.૫૪૫ ઓફ ૧૯૯૩નો અને રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નંબર ૫૪૯ ઓફ ૧૯૯૩ એ આધાર પર કે ડિક્રી ધારક

ડિકી દેવાદારનો ભાડૂત છે અને જે જમીન પર ડિકી ધારક માલિકી ધરાવે છે તેનો ઉપયોગ ડિકી દેવાદાર દ્વારા શાકભાજી બજારના હેતુ માટે કરવામાં આવે છે અને તેથી ડિકી દેવાદારે ડિકી ધારકને બહાર કાઢવાની જરૂર છે અને ઉપરોક્ત દાવામાં સમાધાન કરવામાં આવ્યું હતું.નગરપાલિકાની સામાન્ય સભાએ ઠરાવ નં.૧૮ લોક અદાલતમાં વિવાદનું સમાધાન કરવા માટે તારીખ ૨૭ એપ્રિલ, ૧૯૮૮, જે ૪ મે, ૧૯૮૮ના રોજ યોજાઈ હતી.લોક અદાલતમાં, નગરપાલિકાના પ્રમુખે ઉપરોક્ત ઠરાવને અનુસરીને સમાધાન કર્યું હતું કે નગરપાલિકા મિલકતનું મૂલ્યાંકન નક્કી કરવા માટે તેના ઈજનેરની નિમણૂક કરશે અને ઉપરોક્ત મૂલ્યાંકનના આધારે, હુકમનામા દેવાદાર મિલકતના વેચાણ માટે વિચારણાની રકમ સ્વીકારશે અને હુકમનામા ધારકની તરફેણમાં વેચાણ કરારનો અમલ કરશે.

૬. ત્યારબાદ, એવું લાગે છે કે મુખ્ય અધિકારીએ નગરપાલિકાના પ્રમુખ દ્વારા કરવામાં આવેલા સમાધાનને મંજૂરી આપી ન હતી અને જણાવ્યું હતું કે રાષ્ટ્રપતિને કાયદામાં કોઈ અધિકાર નથી અને અદાલતને દાવો સાથે આગળ વધવાની વિનંતી કરી હતી, જો કે, મુખ્ય અધિકારીની અરજી અદાલત દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને જ્યારે મુખ્ય અધિકારી ઉપરોક્ત આદેશને ઉચ્ચ મંચ સમક્ષ પડકારવા માંગતા હતા ત્યારે રાષ્ટ્રપતિએ આવી મંજૂરી આપી ન હતી અને રાષ્ટ્રપતિએ મુખ્ય અધિકારીને આદેશને પડકારવાની મંજૂરી ન આપી હોવાથી, મુખ્ય અધિકારીએ કલેક્ટરનો સંપર્ક કર્યો હતો અને કલેક્ટરે મુખ્ય

અધિકારીને સંમતિ હુકમનામું પડકારવા માટે દાવો દાખલ કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો અને ત્યારબાદ નગરપાલિકાના મુખ્ય અધિકારીએ નિયમિત નાગરિક દાવો નં.૧૨૯ ૨૦૦૦ના વિદ્વાન ન્યાયાધીશ જુનિયર ડિવિઝન જેતપુર સમક્ષ અને રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવેલા સમાધાનને પડકારવામાં આવ્યો હતો અને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે મુખ્ય અધિકારી સંમત થયા હતા અને મુખ્ય અધિકારીની પરવાનગી વિના સમાધાન પર તેમની સહી કરી હતી અને મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાને ધ્યાનમાં લીધા પછી અને તમામ મુદ્દાઓ પર તારણો આપ્યા પછી, ઉપરોક્ત દાવાને બરતરફ કરવામાં આવ્યો છે અને ૧૯૯૩ના નિયમિત સિવિલ સ્યુટ નંબર ૫૪૫ અને ૧૯૯૩ના નિયમિત સિવિલ સ્યુટ નંબર ૫૪૯ માં સમાધાન પર પસાર કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત આદેશને સમર્થન આપવામાં આવ્યું છે અને ઉપરોક્ત સંમતિની શરતોને ધ્યાનમાં રાખીને, ૧૯૯૯ની નિયમિત અમલ અરજી નંબર ૪૯ અને ૧૯૯૯ની નિયમિત અમલ અરજી નંબર ૫૩ હુકમનામા ધારક દ્વારા ઉપરોક્ત વેચાણ ખતને અમલમાં મૂકવા માટે દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને ઉપરોક્ત અમલ અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને કુલસચિવને મિલકતનું મૂલ્યાંકન નક્કી કરવા અને અહેવાલ રજૂ કરવા અને ઉપરોક્ત આધારે વેચાણ ખતને અમલમાં મૂકવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

૭. ઉપરોક્ત અમલ અરજીનો નિર્ણય કરતી વખતે, અમલ કરનાર અદાલતે ૧૪.૦૮.૨૦૧૩ પર આદેશ પસાર કર્યો હતો, જેમાં ઉપરોક્ત અમલ અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને રજિસ્ટ્રીને મિલકતનું મૂલ્યાંકન નક્કી કરવા અને અહેવાલ રજૂ કરવા અને તે આધારે વેચાણ ખતને અમલમાં મૂકવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો, આ આદેશને ૨૦૧૪ની વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૧૨૯૪૭ અને ૨૦૧૪ની વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૧૨૯૫૧ દ્વારા હુકમનામું દેવાદાર દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો હતો કારણ કે અમલ કરનાર અદાલતે આદેશ પસાર કરતી વખતે સી. પી. સી. ના આદેશ XXI નિયમ ૩૪ની જોગવાઈઓ અને ડ્રાફ્ટ દસ્તાવેજ તૈયાર કરવાની નકલને ધ્યાનમાં લીધી ન હતી, જેમાં વાંધાઓની વિચારણાને આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું. ચુકાદાના દેવાદારને ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો ન હતો. આ અદાલતની કો-ઓર્ડિનેટ બેન્ચે તારીખ ૦૫.૦૭.૨૦૧૮ ના આદેશ દ્વારા આ બાબતને સી. પી. સી. ના આદેશ XXI નિયમ ૩૪ની જોગવાઈઓ અનુસાર અને તેનું પાલન કરીને તેનો નિર્ણય લેવા માટે નવી કવાયત હાથ ધરવા માટે કાર્યકારી અદાલતને મોકલી દીધી હતી અને તે જ નિર્ણય લેતી વખતે આ અદાલતે હુકમના દેવાદારને સી. પી. સી. ની કલમ ૪૭ હેઠળ હુકમના અમલીકરણ સામે વાંધા લેવાની અને કાયદા પરવાનગી આપે તેવી ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ તમામ વાંધાઓ અને પ્રશ્નો ઉઠાવવાની સ્વતંત્રતા પણ આપી હતી અને ત્યારબાદ, હુકમનામાના દેવાદાર દ્વારા વાંધા ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા અને વાંધાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી અમલની અરજીને

મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને બજાર મૂલ્ય આપવામાં આવ્યું હતું. દાવાની મિલકતનો નિકાલ <ID ૨,૦૦૦/- પર કરવામાં આવ્યો હતો અને રજિસ્ટ્રાર પ્રિન્સિપલ સિનિયર સિવિલ જજ જેતપુરની નિમણૂક પ્રદર્શન ૫૭ દ્વારા દાખલ કરાયેલા સૂચિત ડ્રાફ્ટ મુજબ વેચાણ દસ્તાવેજના અમલના હેતુ માટે અધિકારી તરીકે કરવામાં આવી હતી અને ઉપરોક્ત આદેશને વર્તમાન સિવિલ રિવિઝન એપ્લિકેશન દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો છે.

૮. હુકમનામા દેવાદારના વિદ્વાન વકીલે મુખ્યત્વે એવી દલીલ કરી છે કે કાર્યકારી અદાલતે ગુજરાત નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની કલમ ૬૫ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લીધી નથી, જેમાં ખાસ કરીને કલમ ૬૫ (૩) માં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જો સ્થાવર મિલકતનું વેચાણ ૩.અરજદાર/હુકમનામા દેવાદારના વિદ્વાન વકીલે એવી પણ દલીલ કરી છે કે કાર્યકારી અદાલતે ગુજરાત નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની કલમ ૬૬ની જોગવાઈઓને પણ ધ્યાનમાં લીધી નથી.એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે ગુજરાત નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની કલમ ૨૫૦ની જોગવાઈઓ હેઠળ, હુકમનામું દેવાદાર તેના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા કોઈપણ દાવામાં સમાધાન કરી શકે છે, જો કે, આ અધિનિયમ દ્વારા કોઈ કરાર કરવામાં આવી મંજૂરીની જરૂર હોય, તો અગાઉની મંજૂરી રાજ્ય સરકાર પાસેથી મેળવવી પડશે અને વર્તમાન કેસમાં સમાધાન કરવા માટે રાજ્ય સરકાર તરફથી કોઈ સંમતિ ન

હોવાથી, અમલ કરનાર અદાલત ઉપરોક્ત અમલની અરજીને મંજૂરી આપી શકી ન હોત કારણ કે ઉપરોક્ત હુકમનામું કાયદા હેઠળ બિનકાર્યક્ષમ છે.

૯. અરજદાર-હુકમનામા દેવાદારના વિદ્વાન વકીલે નીચે મુજબ ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે:

(i) ભાગુભાઈ H.Devani વિરુદ્ધ. પોરબંદર નગરપાલિકા અને અન્ય, AIR ૧૯૮૪ ગુજરાત ૧૩૪;

(ii) દોશી મોહનલાલ દુર્લભજી વિરુદ્ધ સાવરકુંડલા નગરપાલિકા, ૧૯૮૧ (૦) AIJEL-HC ૨૦૩૨૬૬;

(iii) અલિયાથામ્મુદા બીથાથેબિયાપુરા પૂકોયા અને અન્ય વિરુદ્ધ પટ્ટાકલ ચેરિયાકોયા અને અન્ય, (૨૦૧૯) ૧૬ એસસીસી ૧;

૧૦. હુકમનામાના દેવાદાર માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે ૨૦૧૪ની વિશેષ નાગરિક અરજીનો નિર્ણય કરતી વખતે, આ અદાલતની સંકલન ખંડપીઠે ખાસ કરીને હુકમનામાના દેવાદારને સી. પી. સી. ની કલમ ૪૭ની જોગવાઈઓ હેઠળ હુકમનામાની બિનકાર્યક્ષમતાના સંદર્ભમાં તમામ પ્રશ્નો ઉઠાવવાની સ્વતંત્રતા આપી છે અને આ આદેશને કાર્યકારી અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવતો નથી અને તેથી જે હુકમનામું પસાર કરવામાં આવ્યું છે તે પણ કાયદાની જોગવાઈઓ, ખાસ કરીને ગુજરાત નગરપાલિકા

અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની કલમ ૬૫ (૩) ની વિરુદ્ધ છે.તેથી, એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે હાલની સિવિલ રિવિઝન અરજીને મંજૂરી આપવી જરૂરી છે અને ૧૯૯૯ની રેગ્યુલર એક્ટિવિઝેશન એપ્લિકેશન નંબર ૪૯ માં એક્ટિવિઝેશન કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશને રદ કરીને રદ કરવો જરૂરી છે.

૧૧. હુકમનામા ધારકના પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહુલ એસ. શાહ એ દલીલ કરી છે કે હકીકત એ છે કે ચુકાદો અને હુકમનામું બિનકાર્યક્ષમ છે, આ મુદ્દો હુકમનામા દેવાદારે ૨૦૦૦નો નિયમિત દીવાની દાવો નંબર ૧૨૯ અને ૨૦૦૦નો નિયમિત દીવાની દાવો નંબર ૧૩૨ દાખલ કરતી વખતે પહેલેથી જ ઉઠાવ્યો હતો, જેમાં હુકમનામા દેવાદારે ૧૯૯૮ના નિયમિત દીવાની દાવો નંબર ૫૪૫ માં પસાર કરવામાં આવેલા હુકમને પડકાર્યો હતો અને ઉપરોક્ત દાવામાં ચુકાદો જાહેર કરવા અને નિયમિત દીવાની દાવો નં.૫૪૫ ૧૯૯૩ અને નિયમિત સિવિલ સ્યુટ નં.૫૪૯ ૧૯૯૩નો હુકમનામું શરૂઆતમાં જ રદબાતલ ગણાશે અને હુકમનામા દેવાદાર પર બંધનકર્તા નહીં હોય અને મૌખિક પુરાવા, દસ્તાવેજી પુરાવાને ધ્યાનમાં લીધા પછી અને તમામ મુદ્દાઓ પર તારણો આપ્યા પછી, હુકમનામા દેવાદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ દાવો બરતરફ કરવામાં આવ્યો છે, આ ચુકાદો અને હુકમનામું ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ૨૦૦૦ના રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧૨૯ અને ૨૦૦૦ના રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧૩૨ માં પસાર કરવામાં આવ્યું છે અને તેને હુકમનામા દેવાદાર દ્વારા પડકારવામાં આવ્યું નથી અને તેથી તે હુકમનામા દેવાદાર પર બંધનકર્તા છે અને તેથી હાલની સિવિલ રિવિઝન

અરજીને નકારી કાઢવી જરૂરી છે. હુકમનામા ધારકના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે કાર્યવાહી છેલ્લા ૨૫ વર્ષથી વધુ સમયથી બાકી છે અને લોક અદાલતમાં પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમને ધ્યાનમાં લીધા પછી અને હકીકત એ છે કે ઉપરોક્ત ચુકાદા અને હુકમને પણ સ્વતંત્ર દાવાઓ એટલે કે ૨૦૦૦ ના નિયમિત દીવાની દાવો અને ૨૦૦૦ ના નિયમિત દીવાની દાવો દ્વારા પડકારવામાં આવ્યો હતો, હુકમનામા દેવાદાર ૧૯૯૩ ના નિયમિત દીવાની દાવો અને નિયમિત દીવાની દાવો નં. ૫૪૯ ૧૯૯૩ અને તેથી સી. પી. સી. ની કલમ ૪૭ હેઠળ વાંધાને ધ્યાનમાં લેતી વખતે ઉપરોક્ત મુદ્દાને ધ્યાનમાં લઈ શકાયો ન હોત અને તેથી એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે એકિઝક્યુટિંગ કોર્ટે ઉપરોક્ત વાંધાને નકારી કાઢ્યો છે અને એકિઝક્યુશન પિટિશનને મંજૂરી આપી છે.

૧૨. હુકમનામા ધારક માટે જાણીતા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મેહુલ એસ. શાહ એ નીચેના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો છે:

(i) અસ્મા લતીફ અને અન્ય વિરુદ્ધ શબ્બીર અહમદ અને અન્યોના કિસ્સામાં, (૨૦૨૪) ૪ એસસીસી ૬૯૬;

(ii) રાહુલ એસ. શાહ વિ. જિનેન્દ્ર કુમાર ગાંધી, ૨૦૨૧ (૦) એઆઈજેઈએલ-એસસી ૬૭૩૧૮;

(૩) પ્રદીપ મહેરા વિ. હરજીવન જે. જેઠવા (ત્યારથી મૃત્યુ પામેલ ત્રી. એલઆરએસ.) અને અન્ય, ૨૦૨૩ (૦) એઆઈજેઈએલ-એસસી ૭૨૭૨૧;

૧૨. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે કાર્યકારી અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમને રદ કરવાની અને રદ કરવાની જરૂર નથી.

૧૩. આ અદાલત સમક્ષનો મુદ્દો એ છે કે લોક અદાલત સિવિલ રચુટમાં આદેશ આપવામાં આવ્યો છે અને પક્ષકારો વચ્ચે ખાસ સંમતિ સધાઈ છે કે હુકમનામું દેવાદાર અરજદારના ઈજનેર દ્વારા મૂલ્યાંકન નક્કી થયા પછી હુકમનામું ધારકની તરફેણમાં વેચાણ ખત અમલમાં મૂકશે અને અરજદારના ઈજનેર દ્વારા મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું ન હોવાથી, હુકમનામું ધારકએ નિયમિત અમલ અરજી નં.૪૯ ૧૯૯૯ની અને ૧૯૯૯ની નિયમિત અમલ અરજી નંબર ૫૩.અમલની કાર્યવાહી સામે હુકમનામા દેવાદારનો વાંધો એ છે કે સમાધાન હેઠળ પસાર કરાયેલો ઉપરોક્ત ચુકાદો અને હુકમનામું અમલપાત્ર હુકમનામું નથી કારણ કે તે ગુજરાત નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ છે.

૧૪. સંબંધિત પક્ષો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી હકીકત એ છે કે હુકમનામા દેવાદારે અગાઉથી જ રૂ.૨૦૦૦ના દીવાની દાવો નંબર ૧૨૯ અને રૂ.૨૦૦૦ના દીવાની દાવો નંબર ૧૩૨ માં લોક અદાલતમાં પસાર કરાવેલા ઉપરોક્ત ચુકાદા અને હુકમને પડકાર્યો છે, જે દાવો આ દાવામાં હુકમનામા દેવાદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા તમામ વાંધાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી યોગ્યતાના આધારે રદ કરવામાં આવ્યો છે.ગુજરાત મ્યુનિસિપાલિટીઝ એક્ટ, ૧૯૬૩ની જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં ઉપરોક્ત દાવામાં વાંધાઓ પણ લેવામાં આવ્યા હતા અને તમામ વાંધાઓને ધ્યાનમાં લીધા પછી સિવિલ દાવામાં પસાર કરવામાં આવેલા સંમતિ હુકમને પડકારતો આ દાવો ફગાવી દેવામાં આવ્યો છે.હકીકત એ છે કે એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ કહેવાતા તારણો સામે અપીલમાં બેસી શકતી નથી જે રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં.૧૨૯ રૂ.૨૦૦૦ નો અને રૂ.૨૦૦૦ નો નિયમિત સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧૩૨.

૧૫. વધુમાં, જ્યારે તમામ પ્રશ્નો પહેલેથી જ રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં.૧૨૯ રૂ.૨૦૦૦ની કલમ અને રૂ.૨૦૦૦ની રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧૩૨ અને અમલ કરતી અદાલત દ્વારા પણ ગણવામાં આવે છે કે આ અદાલત અમલમાં મૂકવાના હુકમની બહાર જઈ શકતી નથી કારણ કે તે સી. પી. સી. ની કલમ ૧૧૫ હેઠળ તેના પુનરાવર્તિત અધિકારક્ષેત્રને વટાવી જશે. ત્યારથી, રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નં.૧૨૯ વર્ષ ૨૦૦૦નો અને વર્ષ ૨૦૦૦નો રેગ્યુલર સિવિલ સ્યુટ નંબર ૧૩૨ને

અંતિમ સ્વરૂપ મળ્યું હતું.વધુમાં, કાર્યકારી અદાલત આદેશ અને અમલ હેઠળના હુકમથી આગળ વધી શકી ન હોત, કાર્યકારી અદાલતને સી. પી. સી. ના આદેશ XXI હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર આદેશને અમલમાં મૂકવાનો અધિકારક્ષેત્ર મળે છે, સી. પી. સી. ની કલમ ૪૭ નીચે મુજબ વાંચે છે:

“૪૭. હુકમનો અમલ કરતી અદાલત દ્વારા નક્કી કરવામાં આવતા પ્રશ્નો.—(૧) જે દાવામાં હુકમનામું પસાર કરવામાં આવ્યું હતું તે દાવાના પક્ષકારો અથવા તેમના પ્રતિનિધિઓ વચ્ચે ઉદ્ભવતા તમામ પ્રશ્નો અને હુકમના અમલ, નિકાલ અથવા સંતોષને લગતા તમામ પ્રશ્નો, હુકમનો અમલ કરતી અદાલત દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે, અલગ દાવો દ્વારા નહીં.

* * * *

(૩) કોઈ વ્યક્તિ પક્ષની પ્રતિનિધિ છે કે નહીં તે અંગે કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થાય તો, આ કલમના હેતુઓ માટે, એવો પ્રશ્ન અદાલત દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.

[સમજૂતી I.—આ કલમના હેતુઓ માટે, વાદી કે જેની સામે દાવો રદ કરવામાં આવ્યો છે અને પ્રતિવાદી કે જેની સામે દાવો રદ કરવામાં આવ્યો છે તે દાવાના પક્ષકારો છે.

સમજૂતી II.-(ક) આ વિભાગના હેતુઓ માટે, હુકમનામું અમલમાં મૂકતા વેચાણ પર મિલકત ખરીદનારને જે દાવામાં હુકમનામું પસાર કરવામાં આવે છે તેનો પક્ષકાર માનવામાં આવશે; અને

((ખ) આવી મિલકતનો કબજો આવા ખરીદનાર અથવા તેના પ્રતિનિધિને પહોંચાડવાને લગતા તમામ પ્રશ્નો આ વિભાગના અર્થમાં હુકમના અમલ, નિકાલ અથવા સંતોષને લગતા પ્રશ્નો હોવાનું માનવામાં આવશે.]"

૧૬. ઉપરોક્ત જોગવાઈ જણાવે છે કે પક્ષકારો વચ્ચેના તમામ પ્રશ્નો એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ દ્વારા નક્કી કરી શકાય છે, ઉપરોક્ત પ્રશ્નો ડિક્રીના અમલ સુધી મર્યાદિત છે અને એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ ક્યારેય ડિક્રીની બહાર જઈ શકતી નથી અને સી. પી. સી. ની કલમ ૪૭ હેઠળ, એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશની માન્યતાની તપાસ કરી શકતી નથી સિવાય કે તે અધિકારક્ષેત્ર વિના હોય.કાર્યકારી અદાલત પાસે અત્યંત મર્યાદિત સત્તાઓ છે કારણ કે ઉપરોક્ત સત્તાઓ સૂક્ષ્મ છે.નિયમિત નાગરિક દાવો નં. દાખલ કરીને હુકમને પડકારતો આદેશ.૧૨૯ વર્ષ ૨૦૦૦નો અને વર્ષ ૨૦૦૦નો નિયમિત

દીવાની દાવો નંબર ૧૩૨ને સ્વીકારવામાં આવે છે કે હુકમનામા દેવાદાર દ્વારા અપીલમાં ક્યારેય પડકારવામાં આવ્યો ન હતો અને તેણે અંતિમતા પ્રાપ્ત કરી છે અને નિયમિત દીવાની દાવો નંબર ૨૦૦૦માં લેવામાં આવેલા ઉપરોક્ત વલણને પુનરાવર્તિત કર્યું છે.૧૨૯ ૨૦૦૦ નો અને ૨૦૦૦ નો નિયમિત દીવાની દાવો નંબર ૧૩૨, જે અંતિમતાને પ્રાપ્ત કરી ચૂક્યો છે, હુકમનામા દેવાદાર દ્વારા કાર્યકારી અદાલત સમક્ષ વાંધા ઉઠાવવામાં આવ્યા હતા અને કાર્યકારી અદાલતે ઉપરોક્ત વાંધાને ધ્યાનમાં લીધો નથી.કાર્યકારી અદાલતે હુકમનામા દેવાદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત વાંધાઓને ધ્યાનમાં ન લેવાનો સાચો નિર્ણય લીધો છે અને આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉપરોક્ત ચુકાદા અને હુકમનામામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા નથી.

૧૭. હુકમનામા દેવાદાર માટે વિદ્વાન વકીલ જે ચુકાદા પર આધાર રાખે છે તે એ. આઈ. આર. ૧૯૮૪ ગુજરાત ૧૩૪ માં નોંધાયેલા ભાગુભાઈ H.Devani વી. પોરબંદર મ્યુનિસિપાલિટી એન્ડ અનર્સના કેસ પર આધાર રાખે છે, ખાસ કરીને મુખ્ય નોંધ (સી) જે નીચે મુજબ વાંચે છે: –

“(સી) ગુજરાત મ્યુનિસિપાલિટીઝ એક્ટ (૧૯૬૪ નો ૩૪), એસ. ૬૫, એસ. ૮૦-આવાસ માટે જમીનનું વેચાણ- નગરપાલિકાને ખાનગી વેચાણ દ્વારા જમીન વેચવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.

ભારતનું બંધારણ, અનુચ્છેદ ૧૨ –

નગરપાલિકાને કેટલાક જાણીતા વાજબી સિદ્ધાંતોનું પાલન કર્યા વિના ખાનગી વેચાણ દ્વારા જમીનનો નિકાલ કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી: –

(૧) બંધારણની કલમ ૧૨ના અર્થમાં નગરપાલિકા "રાજ્ય" છે.

(૨) મ્યુનિસિપાલિટી તેમાં નિહિત તમામ મિલકતની ટ્રસ્ટી છે અને ટ્રસ્ટી તરીકે મિલકત સાથે વ્યવહાર કરવા માટે તેના પર વૈધાનિક ફરજ મૂકવામાં આવે છે (અધિનિયમની કલમ ૮૦ જુઓ).

(૩) નગરપાલિકા એક ચૂંટાયેલી સંસ્થા છે.શહેરના દરેક નાગરિકને નગરપાલિકાના દરેક પૈસામાં રસ છે.

(૪) નગરપાલિકા લોકો પ્રત્યે જવાબદાર હોવાથી, કાયદા અનુસાર સિવાય અન્ય કોઈ કાર્ય કરી શકતી નથી અને કરવી જોઈએ નહીં.માત્ર એટલા માટે કે કાયદો કાયદાની કલમ ૬૫

હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ પ્રતિબંધોને મંજૂરી આપે છે અને મૂકે છે, તેનો અર્થ એ નથી કે નગરપાલિકા જાહેર મિલકતોના વહીવટના સામાન્ય રીતે સ્વીકૃત સિદ્ધાંતો સાથે સુસંગત ન હોય તેવી રીતે મનસ્વી રીતે કાર્ય કરી શકે છે.

(પ) જો મ્યુનિસિપાલિટી પાસે જમીનનો મોટો વિસ્તાર છે જે તેના નાગરિકોને રહેણાંક આવાસ પ્રદાન કરવાના હેતુઓ માટે અલગ કરી શકાય છે, તો તે પણ અવ્યવસ્થિત રીતે વહેંચી શકાતી નથી. નગરપાલિકાના હાથમાં જમીનનો મોટો વિસ્તાર છે તેનો અર્થ એ છે કે આ વિસ્તારમાં વિકાસ, માર્ગની સુવિધાઓ, ગટર વ્યવસ્થા વગેરે જેવા પરિબળોને કારણે ચોક્કસ જમીનની પસંદગી કરવામાં આવશે. જમીનના ચોક્કસ ટુકડાના સંદર્ભમાં વિવિધ જૂથોના સ્પર્ધાત્મક દાવાઓ ચોક્કસ સિદ્ધાંતો અને માર્ગદર્શિકાના આધારે તર્કસંગત અને વાજબી રીતે નક્કી કરવા પડશે."

અને દોશી મોહનલાલ દુર્લભજી વિ. સાવરકુંડલા નગરપાલિકા, ૧૯૮૧ (૦)

AIJEL-HC ૨૦૩૨૬૬;

(iii) અલિયાથામ્મુદા બીથાથેબિયાપુરા પૂકોયા અને અન્ય વિ. પટ્ટાકલ ચેરિયાકોયા અને અન્ય, (૨૦૧૯) ૧૬ એસસીસી ૧;

ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ હુકમનામાના દેવાદારને કોઈ મદદરૂપ નહીં થાય કારણ કે વિશેષ દીવાની દાવાનો નિર્ણય કરતી વખતે ઉપરોક્ત દલીલ પહેલેથી જ લેવામાં આવી હતી.વધુમાં, આ ચુકાદો હુકમનામા દેવાદારને પણ કોઈ મદદરૂપ થશે નહીં કારણ કે હાલની કાર્યવાહી અમલની કાર્યવાહીને પડકારવામાં આવી છે જેમાં ચુકાદો અને હુકમનામું પહેલેથી જ પસાર થઈ ચૂક્યું છે.

૧૮. આરમા લતીફ અને અન્ય વિરુદ્ધ શબ્બીર અહમદ અને અન્યો, (૨૦૨૪) જ એસ. સી. સી. ૬૯૬, વધુ ખાસ કરીને પેરા નંબરના કેસમાં હુકમનામા ધારકના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા જે ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તેના સંદર્ભમાં.૩૫ જેમાંથી ૪૮ નીચે મુજબ વાંચે છે: –

“૩૫. જો કે, ત્યાં, તે એક અપીલ હુકમનામું હતું જેની તપાસ કરવા માટે આ અદાલતને બોલાવવામાં આવી હતી.અમે સમજીએ છીએ કે અમે હાઈકોર્ટ દ્વારા અપીલ અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગથી ઉદ્ભવતા ચુકાદા/આદેશની ચોકસાઈની તપાસ કરી રહ્યા નથી, પરંતુ કલમ ૪૭, સી. પી. સી. હેઠળ વાંધા પરના આદેશને મંજૂરી આપતા ચુકાદાની તપાસ કરી રહ્યા છીએ, જેનો અવકાશ મર્યાદિત છે.

૩૬. અમારું વાસ્તવિક કાર્ય એ જાણવાનું છે કે પમી ઓગસ્ટ, ૧૯૯૧ના આદેશના આધારે તૈયાર કરવામાં આવેલા અને અપીલકર્તાઓ દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવેલા હુકમનામા પર પ્રતિવાદીઓ ૧ થી ૩ દ્વારા કલમ ૪૭, સી. પી. સી. હેઠળ બિનકાર્યક્ષમ તરીકે વાંધો ઉઠાવ્યો હોત કે કેમ. કલમ ૪૭, સી. પી. સી., હુકમનામાના અમલને લગતી સૌથી મહત્વપૂર્ણ જોગવાઈઓમાંની એક હોવાથી, આદેશ આપે છે કે અમલ કરતી અદાલત દાવાના પક્ષકારો અથવા તેમના પ્રતિનિધિઓ વચ્ચે હુકમના અમલ, નિકાલ અથવા સંતોષના સંબંધમાં ઉદ્ભવતા તમામ પ્રશ્નો નક્કી કરશે અને આવા પ્રશ્નો પર અલગ દાવામાં ચુકાદો ન આપી શકાય.

૩૭. આ તબક્કે કલમ ૪૭, સી. પી. સી. ના અવકાશ અને પ્રકૃતિ પર કેટલાક અધિકારીઓને સંદર્ભ આપવો અયોગ્ય રહેશે નહીં.

૩૮. વાસુદેવ ધનજીભાઈ મોદી વિરુદ્ધ રાજાભાઈ અબ્દુલ રહેમાન ૧૨ કેસમાં, આ અદાલત હુકમની અમલવારીના

સંબંધમાં સી. પી. સી. ની કલમ ૪૭ હેઠળ વાંધાના અવકાશ પર વિચાર કરી રહી હતી.તેમાં એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે માત્ર આવો હુકમનામું જ વાંધાનો વિષય બની શકે છે જે અમાન્ય છે અને કાયદો અથવા તથ્યો પર ભૂલભરેલો હુકમનામું નથી.કાયદો નીચેની શરતોમાં નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો:

“ ૬. હુકમનો અમલ કરતી અદાલત હુકમની પાછળ ન જઈ શકે:

પક્ષકારો અથવા તેમના પ્રતિનિધિઓ વચ્ચે તેણે તેના કાર્યકાળ અનુસાર હુકમનામું લેવું જોઈએ અને કાયદામાં અથવા તથ્યો પર હુકમનામું ખોટું હતું તે અંગે કોઈ વાંધો ઉઠાવવો જોઈએ નહીં.જ્યાં સુધી તેને અપીલ અથવા પુનરાવર્તનમાં યોગ્ય કાર્યવાહી દ્વારા રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, હુકમનામું ભૂલભરેલું હોય તો પણ તે પક્ષો વચ્ચે બંધનકર્તા છે.

૭. દાખલા તરીકે, જ્યારે કોઈ હુકમનામું કે જે રદબાતલ છે, જ્યાં તે હુકમની તારીખે મૃત વ્યક્તિના રેકૉર્ડ પર કાનૂની પ્રતિનિધિને લાવ્યા વિના અથવા પ્રમાણપત્ર વિના શાસક રાજકુમાર સામે પસાર કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેને અમલમાં મૂકવાની માંગ કરવામાં આવે છે.ફરીથી, જ્યારે હુકમનામું અદાલત દ્વારા કરવામાં આવે છે, જેની પાસે તેની માન્યતા અંગે વાંધો ઉઠાવવા

માટે કોઈ અંતર્ગત અધિકારક્ષેત્ર નથી, જો વાંધો રેકૉર્ડની સામે દેખાય તો અમલની કાર્યવાહીમાં ઉઠાવવામાં આવી શકે છે:જ્યાં હુકમનામું પસાર કરવા માટે અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર અંગેનો વાંધો રેકૉર્ડની સામે દેખાતો નથી અને સુનાવણીમાં ઉઠાવવામાં આવેલા અને નક્કી કરવામાં આવેલા પ્રશ્નોની તપાસ કરવાની જરૂર હોય અથવા જે ઉઠાવવામાં આવી શક્યા હોત પરંતુ ઉઠાવવામાં આવ્યા ન હોય, તો અમલ કરતી અદાલતને અધિકારક્ષેત્રની ગેરહાજરીના આધારે પણ (૧૯૭૦) ૧ એસ. સી. સી. ૬૭૦ હુકમની માન્યતા અંગેના વાંધાને ધ્યાનમાં લેવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર રહેશે નહીં."

૩૯. ધુરંધર પ્રસાદ સિંહ વિરુદ્ધ જય પ્રકાશ યુનિવર્સિટી ૧૩ માં, આ અદાલતે નીચે આપેલા શબ્દોમાં કલમ ૪૭, સી. પી. સી. હેઠળ અદાલતની સત્તાઓને વધુ સ્પષ્ટ કરી:

"૨૪. સંહિતાની કલમ ૪૭ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ સૂક્ષ્મ છે અને તે ખૂબ જ સાંકડી નિરીક્ષણ છિદ્રમાં આવેલું છે.આમ તે સ્પષ્ટ છે કે અમલ કરનારી અદાલત સંહિતાની કલમ ૪૭ હેઠળ

હુકમની અમલવારી અંગેના વાંધાને મંજૂરી આપી શકે છે, જો તે જાણવા મળે કે તે આરંભથી જ રદબાતલ અને રદબાતલ છે, આ આધાર સિવાય કે હુકમનામું કાયદા હેઠળ અમલમાં મૂકવા માટે સક્ષમ નથી કારણ કે તે કાયદાની આવી જોગવાઈની અજ્ઞાનતામાં પસાર કરવામાં આવ્યું હતું અથવા કાયદો પસાર થયા પછી હુકમનામું અમલમાં મૂકવા માટે જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો." (અમારા પર ભાર મૂકવા માટે) "

૪૦. ઉચ્ચ અદાલતના આદેશની કાયદેસરતા, કાર્યકારી અદાલતના આદેશ સાથે કે જેને ભૂતપૂર્વએ જાળવી રાખ્યો હતો, તેની ઉપર નોંધ્યા મુજબ કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને પરીક્ષણ કરવું પડશે અને એ ધ્યાનમાં રાખવું પડશે કે કાર્યકારી અદાલતની સત્તાઓ, અપીલ અથવા પુનરાવર્તિત અદાલત કરતાં સાંકડી હોવા છતાં, જો અમલમાં મુકવામાં આવેલ હુકમનામું નિશ્ચિતપણે અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના સહજ અભાવથી પીડાય છે, જેણે તેને કાયદાની નજરમાં અમાન્ય બનાવ્યું હોય તો તેને અમલમાં મૂકવાની અરજીને બરતરફ કરવા માટે ઉપયોગ કરી શકાય છે.

૪૧. એક કરતાં વધુ કારણોસર, અમે એવું માનવાનો પ્રસ્તાવ મૂકીએ છીએ કે કાર્યકારી અદાલત અને ઉચ્ચ ન્યાયાલય એવું માનવા માટે યોગ્ય હતા કે પ્રતિવાદીઓ ૧ થી ૩ દ્વારા હુકમની અમલવારી અંગે ઉઠાવવામાં આવેલ વાંધો સારી રીતે આધારિત હતો.

૪૨. ઉપર ઉલ્લેખિત નિર્ણયોના પ્રકાશમાં જે મહત્વ હોવાનું જણાય છે તે કાનૂની શબ્દ 'અધિકારક્ષેત્ર' નું મહત્વ છે, અને પ્રશ્ન એ છે કે શું ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે ૫મી ઓગસ્ટ, ૧૯૯૧ના રોજ કરેલા આદેશને પસાર કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હતો કે ૫છી ૧૧મી નવેમ્બર, ૧૯૯૧ના રોજ હસ્તાક્ષરિત હુકમનામું.

૪૩. 'ન્યાયક્ષેત્ર' નો અર્થ શું છે? આગામી ચર્ચામાં, આપણે પ્રાચીન સમયના અમુક નિર્ણયોમાંથી માર્ગદર્શન મેળવવાનું વલણ અનુભવીએ છીએ, જે સમયની કસોટી પર ખરા ઉતર્યા છે.

જી. સર આશુતોષ મુખર્જી, એ. સી. જે., એક સદી કરતાં પણ વધુ સમય પહેલાં, હિરડે નાથ રોય વિરુદ્ધ રામચંદ્ર બર્ના શર્મા ૧૪માં કલકત્તા ખાતે હાઈકોર્ટની પૂર્ણ પીઠ માટે બોલતા, આપણને 'અધિકારક્ષેત્ર', 'અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ' અને 'અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં ભૂલ' નો અર્થ શું છે તે સમજવામાં નફાકારક રીતે મદદ કરે છે.સંબંધિત શ્લોક નીચે મુજબ છે:

“...પુસ્તકોમાંના કેસોની તપાસ 'અધિકારક્ષેત્ર' શબ્દને વ્યાખ્યાયિત કરવાના અસંખ્ય પ્રયાસો દર્શાવે છે, જેને 'કાયદા અને હકીકતના મુદ્દાઓને સાંભળવાની અને નક્કી કરવાની સત્તા' તરીકે વર્ણવવામાં આવી છે; 'ન્યાયિક અધિકારીઓ જેની નોંધ લે છે અને કારણો નક્કી કરે છે તે સત્તા'; 'કાનૂની વિવાદને સાંભળવાની અને નિર્ણય લેવાની સત્તા'; 'દાવાના પક્ષો વચ્ચેના વિવાદમાં વિષયને સાંભળવાની અને નક્કી કરવાની સત્તા અને તેના પર કોઈ ન્યાયિક શક્તિનો ઉપયોગ કરવાની સત્તા'; 'અદાલત સમક્ષના મુદ્દાઓ પર સુનાવણી, નિર્ધારણ અને ચુકાદો આપવાની સત્તા'; 'સત્તા અથવા સત્તા જે તેમને આપવામાં આવે છે પક્ષકારો વચ્ચેના કારણોને વહન

કરવા અને નક્કી કરવા અને ચુકાદાઓને અમલમાં મૂકવા માટે વિધાનસભા દ્વારા અદાલત; 'હકીકતોની તપાસ કરવાની, કાયદો લાગુ કરવાની, ચુકાદો જાહેર કરવાની અને તેને અમલમાં મૂકવાની સત્તા.... અદાલતનો આ અધિકારક્ષેત્ર વિવિધ સંજોગો દ્વારા લાયક અથવા પ્રતિબંધિત હોઈ શકે છે.આમ, ૧૯૨૦ના એસ. સી. સી. ઓનલાઈન કેલ ટપના સ્થળ, મૂલ્ય અને પ્રકૃતિના સંદર્ભમાં અધિકારક્ષેત્રને ધ્યાનમાં લેવું પડી શકે છે:આઈ. એલ. આર. એલ. એક્સ. વી. આઈ. આઈ., કેલ ૧૩૮ વિષય-બાબત.... પ્રાદેશિક અધિકારક્ષેત્ર, આર્થિક અધિકારક્ષેત્ર અને વિષયના અધિકારક્ષેત્રમાં આ વર્ગીકરણ દેખીતી રીતે મૂળભૂત સ્વરૂપનું છે.આવા અધિકારક્ષેત્રને ધ્યાનમાં રાખીને, આપણે અધિકારક્ષેત્રની કવાયતને અધિકારક્ષેત્રના અસ્તિત્વથી અલગ પાડવા માટે સાવચેત રહેવું જોઈએ; કારણ કે ધારણા અને અધિકારક્ષેત્રની કવાયતમાં વૈધાનિક આવશ્યકતાઓનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતાના પરિણામો મૂળભૂત રીતે અલગ છે.કારણ નક્કી કરવાની સત્તા અને તેમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણયને બદલે તે અધિકારક્ષેત્ર બનાવે છે; અને જ્યારે વ્યક્તિ અને વિષય-બાબતનો અધિકારક્ષેત્ર હોય, ત્યારે કેસમાં ઉદ્ભવતા અન્ય તમામ

પ્રશ્નોનો નિર્ણય તે અધિકારક્ષેત્રની ક્વાયત છે.અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના નિર્માણ અને તેને વધારવા માટે જરૂરી શરતો અથવા તે અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગની રીત સાથે જોડાયેલા નિયંત્રણોને અધિકારક્ષેત્રની વિભાવનામાં કેટલી હદે સામેલ કરવા જોઈએ તે કેટલીકવાર મહાન પ્રશ્ન છે અધિકારક્ષેત્રના અસ્તિત્વ અને અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગ વચ્ચેનો તફાવત હંમેશા ધ્યાનમાં લેવામાં આવતો નથી અને આ કેટલીકવાર મૂંઝવણ તરફ દોરી જાય છે.

... આ રીતે આપણે મુખ્ય સ્થિતિને અવગણવી જોઈએ નહીં કે અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવા માટે, અદાલત સમક્ષ કાયદેસર કેસ હોવો જોઈએ અને સુનાવણી તેમજ નિર્ણય હોવો જોઈએ.ન્યાયક્ષેત્ર વિના કોર્ટ દ્વારા જાહેર કરાયેલો ચુકાદો રદબાતલ છે, જે જાણીતા આરક્ષણને આધિન છે કે જ્યારે કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રને પડકારવામાં આવે છે, ત્યારે કોર્ટ અધિકારક્ષેત્રનો પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે સક્ષમ છે, જોકે તપાસનું પરિણામ એ હોઈ શકે છે કે તેની સમક્ષ લાવવામાં આવેલી બાબત સાથે વ્યવહાર કરવા માટે તેની પાસે કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી."

*** તેમાં ઉલ્લેખિત કેસો ઉપરાંત, ખાસ કરીને તુલજારામ વિરુદ્ધ ગોપાલ [૩૨ મેડ] માં શ્રીનિવાસ અચંગર, જે. ના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપી શકાય છે. એલજે ૪૩૪; ૨૧ પાગલ. એલ. જે. ૨૨૦ (૧૯૧૬)., જ્યાં સાચો નિયમ એવો જણાવવામાં આવ્યો હતો કે જો કોઈ અદાલતને દાવાની સુનાવણી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હોય અને તેને કોઈ ચોક્કસ પ્રકારના આદેશો પસાર કરવાનો અધિકાર હોય, તો હકીકત એ છે કે તેણે એવો આદેશ પસાર કર્યો છે જે તેણે તે મુકદ્દમાના સંજોગોમાં ન આપવો જોઈએ, તે આદેશને રદબાતલ બનાવવા માટે અધિકારક્ષેત્રની સંપૂર્ણ ઈચ્છા અથવા ખોટ સૂચવતું નથી.” (અમારા પર ભાર મૂકવા માટે)

જપ. એ. આઈ. આર. ૧૯૬૯ એસ. સી. ૮૨૩ અદાલતના એક સંકલિત બેન્ચ નિર્ણય, સત્તાવાર ટ્રસ્ટી વિરુદ્ધ સચિન્દ્ર નાથ ચેટર્જી ૧૫ માં હિરદે નાથ રોય (સુપ્રા) ને મંજૂરી મળી.સચિન્દ્ર નાથ ચેટર્જી (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતના સંબંધિત અવલોકનો નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવ્યા છે:

“૧૨. તે સ્પષ્ટ છે કે જો વિદ્વાન ન્યાયાધીશને પ્રશ્નમાં આદેશ પસાર કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર ન હોય તો તે આદેશ

રદબાતલ છે.તે એટલું જ સ્પષ્ટ છે કે જો તેની પાસે તેની સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલી અરજી પર ચુકાદો આપવાનો અધિકારક્ષેત્ર હોય તો હકીકત એ છે કે તેણે ખોટો આદેશ આપ્યો છે અથવા ગેરકાયદેસર આદેશ પણ તેની માન્યતાને અસર કરી શકતો નથી.....

૧૫. *** તે સ્પષ્ટ છે કે અદાલતને કોઈ ચોક્કસ બાબતનો નિર્ણય લેવાનો અધિકારક્ષેત્ર ધરાવી શકાય તે પહેલાં તેને લાવવામાં આવેલા દાવાની સુનાવણી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર જ હોવો જોઈએ નહીં, પરંતુ માંગવામાં આવેલા આદેશો પસાર કરવાનો અધિકાર પણ હોવો જોઈએ.તે પૂરતું નથી કે તે દાવાના વિષયના સંબંધમાં કેટલાક અધિકારક્ષેત્ર ધરાવે છે.તેના અધિકારક્ષેત્રમાં મુદ્દા પરના પ્રશ્નો સાંભળવાની અને નક્કી કરવાની સત્તા, પક્ષો વચ્ચે ઉદ્ભવેલા ચોક્કસ વિવાદને સાંભળવાની અને નક્કી કરવાની સત્તા શામેલ હોવી જોઈએ....”

(અમારા પર ભાર મૂકવા માટે)

૩૫. ખરેખર સાર એ છે કે અદાલત પાસે માત્ર વિવાદના વિષયના સંદર્ભમાં દાવાનું મનોરંજન કરવા અને તેનો પ્રયાસ કરવાના હેતુથી અધિકારક્ષેત્ર હોવું જોઈએ નહીં, પરંતુ જે રાહત માંગવામાં આવે છે તે આપવાનો અધિકારક્ષેત્ર પણ હોવો

જોઈએ.એકવાર તે સ્વીકારવામાં આવે કે બંને બાબતો પર અધિકારક્ષેત્ર ઉપલબ્ધ છે, જો અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ ભૂલથી કરવામાં આવે તો તે મહત્વનું નથી.ખોટા નિર્ણયને 'અધિકારક્ષેત્ર વિના' પસાર કરવામાં આવ્યો હોવાનું લેબલ લગાવી શકાતું નથી.તેથી, તે જરૂરી છે કે અંતર્ગત અધિકારક્ષેત્રમાં અભાવ ધરાવતા નિર્ણય અને અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં થયેલી ભૂલથી પીડાતા નિર્ણય વચ્ચેનો તફાવત ધ્યાનમાં રાખવામાં આવે.

૩૬. ખૂબ દૂરના મૂળના નિર્ણયો તરફ આગળ વધતા, અમે નોંધ્યું છે કે રફીક બીબી વિરુદ્ધ સૈયદ વલીઉદ્દીન ૧૬ માં આ અદાલતે (૨૦૦૪) ૧ એસસીસી ૨૮૭ વાસુદેવ ધનજીભાઈ મોદી (ઉપરોક્ત) પર આધાર રાખીને, પસાર કરેલા આદેશને રદબાતલ ગણી શકાય તેવા સંજોગો અંગે મૂલ્યવાન અવલોકનો કર્યા છે.રફીક બીબી (સુપ્રા) માં કરવામાં આવેલા સંબંધિત અવલોકનો આ રીતે વાંચે છે:

“૬. 'શૂન્ય' શું છે તે સ્પષ્ટ રીતે સમજવું પડશે. હુકમનામું અધિકારક્ષેત્ર વિનાનું હોવાનું કહી શકાય, અને તેથી જો હુકમનામું પસાર કરતી અદાલતે તેના અધિકારક્ષેત્રને છીનવી લીધું હોય જે તેની પાસે ન હતું; અધિકારક્ષેત્રનો માત્ર ખોટો ઉપયોગ રદબાતલમાં પરિણમતું નથી. હુકમનામું પસાર કરતી અદાલતમાં અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ તેના ચહેરા પર પેટન્ટ હોવો જોઈએ જેથી અમલ કરતી અદાલત અધિકારક્ષેત્રના અભાવના આધારે આવી શૂન્યતાની નોંધ લઈ શકે, નહીં તો સામાન્ય નિયમ કે અમલ કરતી અદાલત હુકમનામું પાછળ ન જઈ શકે.

૭. બે બાબતો સ્પષ્ટપણે ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ. પ્રથમ, 'અદાલત આદેશને ત્યારે જ અમાન્ય ઠેરવશે જ્યારે યોગ્ય વ્યક્તિ દ્વારા યોગ્ય ઉપાય માંગવામાં આવે.

યોગ્ય કાર્યવાહી અને સંજોગો. આ ક્રમ 'શૂન્ય' અને 'શૂન્ય' હોઈ શકે છે પરંતુ આ શબ્દોનો કોઈ સંપૂર્ણ અર્થ નથી: તેનો અર્થ સાપેક્ષ છે, જે કોઈ પણ ચોક્કસ પરિસ્થિતિમાં રાહત આપવાની અદાલતની ઈચ્છાને આધારે છે. જો ગેરકાયદેસર સાપેક્ષતાના આ સિદ્ધાંતને ધ્યાનમાં રાખવામાં આવે, તો કાયદાને એવા કિસ્સાઓમાં ન્યાયી અને વ્યાજબી રીતે ચલાવવા માટે બનાવી શકાય છે જ્યાં અતિ અધિકારના સિદ્ધાંતને સખત રીતે લાગુ

કરવામાં આવે તો તે અસ્વીકાર્ય પરિણામો ઉત્પન્ન કરશે.”
(વહીવટી કાયદો, વેડ અને ફોર્સીથ, ૮મી આવૃત્તિ, ૨૦૦૦, પી.
૩૦૮.).....

૮. કોઈ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલ
હુકમનામું અને પરિણામે રદબાતલ અને અમલપાત્ર ન હોય તેવી
અદાલતના હુકમનામા વચ્ચે તફાવત અસ્તિત્વમાં છે જે માત્ર
ગેરકાયદેસર છે અથવા કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર
પસાર થતો નથી. ગેરકાયદેસરતા અથવા પ્રક્રિયાની
અનિયમિતતાથી પીડાતા હુકમનામું, અમલ કરતી અદાલત
દ્વારા અમલ ન કરી શકાય તેવું ન કહી શકાય; આવા
હુકમનામાથી વ્યથિત વ્યક્તિનો ઉપાય એ છે કે તેને યોગ્ય રીતે
રચાયેલી કાનૂની કાર્યવાહીમાં અથવા ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા રદ
કરવામાં આવે, જેમાં નિષ્ફળતા તેણે હુકમના આદેશનું પાલન
કરવું આવશ્યક છે. સક્ષમ અધિકારક્ષેત્રની અદાલત દ્વારા પસાર
કરાયેલ હુકમનામું કોઈપણ કોલેટરલ હુમલા દ્વારા અથવા
આકસ્મિક કાર્યવાહીમાં તેની અસરકારકતાને નકારી શકાય
નહીં.” (અમારા પર ભાર મૂકવા માટે) "

૧૯. રાહુલ એસ. શાહ વિરુદ્ધ જિનેન્દ્ર કુમાર ગાંધીના કિસ્સામાં, ૨૦૨૧ (૦)
એઆઈજેઈએલ-એસસી ૬૭૩૧૮, પેરા નંબરમાં.૨૩, ૨૪ અને ૨૫ તે નીચે
પ્રમાણે રાખવામાં આવ્યું છે:

“૨૩. આ અદાલતે વારંવાર અવલોકન કર્યું છે કે અન્યાયને
રોકવા માટે પૂરા પાડવામાં આવેલા ઉપાયો વાસ્તવમાં આદેશોના
સમયસર અમલીકરણ અને હુકમોના અમલને અટકાવીને
અન્યાય કરવા માટે દુરુપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો છે.વર્ષ
૧૮૭૨માં પણ રાજા દુર્ભુગા વિરુદ્ધ મહારાજા કુમાર રામપુત
સિંગ ૧૪ના જનરલ મેનેજરમાં પ્રિવી કાઉન્સેલ દ્વારા આની
ચર્ચા કરવામાં આવી હતી, જેમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું
કે ભારતમાં વાદીની વાસ્તવિક મુશ્કેલીઓ ત્યારે શરૂ થાય છે
જ્યારે તેણે હુકમનામું મેળવ્યું હોય.આ અદાલતે શુભ કરણ
બુબના @શુભ કરણ પ્રસાદ બુબના વિરુદ્ધ સીતા સરન બુબના
૧૫ માં સમાન નિરીક્ષણ કર્યું હતું, જેમાં તેણે ભલામણ કરી હતી
કે કાયદા પંચ અને સંસદે એવી જોગવાઈઓ પર ધ્યાન આપવું
જોઈએ જે નિરાશાજનક સફળ અમલને સક્ષમ કરે.અદાલતે
અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે કાયદા પંચ અથવા સંસદે દાવાના
ચુકાદાને સંચાલિત કરતી સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮માં
આવા સુધારા સુનિશ્ચિત કરવા માટે યોગ્ય ભલામણોને અમલમાં

મૂકવી જોઈએ, જેથી દાવાના ચુકાદાની પ્રક્રિયા શરૂઆતના તબક્કાથી (૧૮૭૧-૭૨) ૧૪ મૂરેના આઈ.એ. ૬૦૫ (૨૦૦૯) ૯ એસસીસી ૬૮૯ સુધી ચાલુ રહે તે સુનિશ્ચિત કરી શકાય.અમલની કાર્યવાહી જે ન્યાયની સહાયક હોવાનું માનવામાં આવે છે અને ન્યાયના હેતુને પેટા-સેવા આપે છે, તે અસરકારક રીતે એવા સાધનો બની રહ્યા છે જેનો ન્યાયમાં અવરોધ લાવવા માટે સરળતાથી દુરુપયોગ થઈ રહ્યો છે.

૨૪. હુકમના અમલના સંદર્ભમાં, સી. પી. સી. ની કલમ ૪૭ અમલને લગતા મુદ્દાઓના મર્યાદિત પ્રકૃતિના ચુકાદાને ધ્યાનમાં લે છે, એટલે કે, હુકમનો નિકાલ અથવા સંતોષ અને આદેશ XXI ની પરિણામી જોગવાઈઓ સાથે સુસંગત છે. કલમ ૪૭ નો હેતુ દાવાની વિવિધતાને અટકાવવાનો છે.તે ફક્ત પ્રક્રિયા અને તે સ્વરૂપને નિર્ધારિત કરે છે જેના દ્વારા કોર્ટ નિર્ણય પર પહોંચે છે.આ વિભાગ લાગુ પાડવા માટે, બે આવશ્યક આવશ્યકતાઓને ધ્યાનમાં રાખવી પડશે.પ્રથમ, પક્ષકારો વચ્ચે ઉદ્ભવતો પ્રશ્ન હોવો જોઈએ અને બીજું, વિવાદ હુકમના અમલ, નિકાલ અથવા સંતોષ સાથે સંબંધિત છે.આમ, કલમ ૪૭નો

ઉદ્દેશ અનિરૂપનીય મુકદ્દમાને અટકાવવાનો અને તમામ વાંધાઓનો શક્ય તેટલી ઝડપથી નિકાલ કરવાનો છે.

૨૫. આ જોગવાઈઓ એવી વિચારણા કરે છે કે હુકમનામાઓના અમલ માટે, અમલ કરતી અદાલતે આદેશની બહાર ન જવું જોઈએ.

હુકમનામું.જો કે, અમલના સમયે ફરીથી સુનાવણી જેવી કાર્યવાહીમાં સતત વધારો થઈ રહ્યો છે, જેના કારણે હુકમનામા અને રાહતની પ્રાપ્તિમાં નિષ્ફળતા થાય છે, જે પક્ષ તેમની તરફેણમાં હુકમનામું હોવા છતાં અદાલતો પાસેથી માંગે છે.અનુભવ દર્શાવે છે કે એક્ઝિક્યુટિંગ કોર્ટ સમક્ષ વિવિધ વાંધાઓ દાખલ કરવામાં આવે છે અને હુકમનામું ધારક મુકદ્દમાના ફળથી વંચિત રહે છે અને ચુકાદાના દેવાદારને, કાયદાની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગમાં, તે વિષયનો લાભ લેવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે જેનો તે અન્યથા હકદાર નથી."

૨૦. પ્રદીપ મહેરા વિ. હરજીવન જે. જેઠવાના કિસ્સામાં. એલઆરએસ.) અને અન્ય, ૨૦૨૩ (૦) એઆઈજેઈએલ-એસસી ૭૨૭૨૧, પેરા નં.૫, તે નીચે પ્રમાણે રાખવામાં આવ્યું છે:

“૫. ઉપરોક્ત જોગવાઈનું સંપૂર્ણ અવલોકન દર્શાવે છે કે પક્ષકારો વચ્ચેના તમામ પ્રશ્નો અમલ કરતી અદાલત દ્વારા નક્કી કરી શકાય છે.પરંતુ ચાદ રાખવાનું અગત્યનું પાસું એ છે કે આ પ્રશ્નો "હુકમના અમલ" સુધી મર્યાદિત છે.અમલ કરતી અદાલત ક્યારેય હુકમની પાછળ ન જઈ શકે.કલમ ૪૭ હેઠળ, સી. પી. સી. અમલ કરતી અદાલત અદાલતના આદેશની માન્યતાની તપાસ કરી શકતી નથી, જેણે ૨૦૧૩ માં હુકમનામું અમલમાં મૂકવાની મંજૂરી આપી હતી, સિવાય કે અદાલતનો આદેશ પોતે અધિકારક્ષેત્ર વિના હોય.વધુ મહત્વની વાત એ છે કે આ આદેશ (૧૨.૦૨.૨૦૧૩ તારીખનો આદેશ) ને ભાડૂતો/ચુકાદાના દેવાદારો દ્વારા ક્યારેય કોઈ પણ મંચ સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો ન હતો.

દીવાની દાવાને અંતિમ સ્વરૂપ મળે તે પહેલાં નિશ્ચિતપણે બહુવિધ તબક્કાઓમાંથી પસાર થવું પડે છે, તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે કે કાયદાની કોઈપણ ભૂલ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા દૂર કરવામાં

આવે છે.અપીલીય અદાલત, બીજી અપીલીય અદાલત અને પુનરીક્ષણ અદાલત પાસે કાર્યકારી અદાલતની સત્તાઓ જેવી જ સત્તાઓ નથી, જે અત્યંત મર્યાદિત છે.આ અદાલત દ્વારા ધુરંધર પ્રસાદ સિંહ વિરુદ્ધ જય પ્રકાશ યુનિવર્સિટી અને અન્યો (૨૦૦૧) ૬ એસ. સી. સી. ૫૩૪, પેરા ૨૪ માં આ સમજાવવામાં આવ્યું હતું, તેણે આ રીતે કહ્યું હતું:

“૨૪.સંહિતાની કલમ ૪૭ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ સૂક્ષ્મ છે અને તે ખૂબ જ સાંકડી નિરીક્ષણ છિદ્રમાં આવેલું છે.આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે અમલ કરતી અદાલત સંહિતાની કલમ ૪૭ હેઠળ હુકમની અમલવારી અંગેના વાંધાને મંજૂરી આપી શકે છે, જો તે જાણવા મળે કે તે આરંભથી જ રદબાતલ અને રદબાતલ છે, આ આધાર સિવાય કે હુકમનામું કાયદાની આવી જોગવાઈની અજ્ઞાનતામાં પસાર કરવામાં આવ્યું હતું અથવા કાયદો તેના પસાર થયા પછી હુકમનામું અમલમાં મૂકવા માટે જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.”.

આ અદાલતે વધુમાં નોંધ્યું:

“ હુકમની માન્યતા અથવા અન્યથા યોગ્ય રીતે રચાયેલ દાવો દાખલ કરીને અથવા કાયદા હેઠળ ઉપલબ્ધ અન્ય કોઈ ઉપાયને આ આધાર પર પડકારવામાં આવી શકે છે કે મૂળ પ્રતિવાદી હાજર થયા પછી દાવાની કાર્યવાહીમાંથી પોતાને ગેરહાજર રાખ્યો હતો કારણ કે તેને હવે વિવાદના વિષયમાં કોઈ રસ નહોતો અથવા તેણે ઇરાદાપૂર્વક કાર્યવાહીમાં રસ લીધો ન હતો અથવા વિરોધી અથવા કાયદા હેઠળ સ્વીકાર્ય અન્ય કોઈ આધાર સાથે સાંઠગાંઠ કરી ન હતી.”.

૨૧. બ્રેકવેલ ઓટોમોટિવ કમ્પોનન્ટ્સ (ઇન્ડિયા) પ્રાઇવેટ લિમિટેડના કિસ્સામાં. વી. એસ. પી. આર. સેલ્વમ અલગપ્પન, ૨૦૧૭ (૦) એઆઇજેઇએલ-એસસી ૫૯૯૪૨, જેમાં તે પેરા નં.૧૯ નીચે પ્રમાણે:

“૧૯. તે હવે સંપૂર્ણ બાબત નથી કે કાર્યકારી અદાલત ન તો હુકમની પાછળ મુસાફરી કરી શકે છે કે ન તો તેના પર અપીલ કરી શકે છે અથવા તેના હેઠળ પક્ષકારોના અધિકારોને જોખમમાં મૂકતા કોઈ આદેશ પસાર કરી શકે છે.તે માત્ર મર્યાદિત કેસોમાં જ હોય છે જ્યાં હુકમનામું અંતર્ગત અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ ધરાવતી અદાલત દ્વારા હોય અથવા તે રદબાતલ હોય કે તેને બિન-સ્થાપિત કરવામાં આવે અને આમ તે બિનકાર્યક્ષમ છે.એક ભૂલભરેલી હુકમનામું એક શૂન્ય સાથે સરખાવી શકાતું

નથી.ત્યાં કોઈ મધ્યવર્તી વિકાસ નથી તેમજ હુકમનામું
બિનકાર્યક્ષમ બનાવવા માટે છે."

–ઉપરોક્ત ચુકાદાઓ વર્તમાન કેસની હકીકતોને લાગુ પડશે.વર્તમાન કેસમાં,
કાર્યકારી અદાલત હુકમનામાથી આગળ વધી શકતી નથી અને વર્તમાન કેસમાં
હુકમનામા દેવાદારે પહેલેથી જ વિવાદિત ચુકાદાની કાયદેસરતાને પડકાર્યો હતો
અને ૧૯૯૩ના નિયમિત દીવાની દાવો નંબર ૫૪૫ અને ૧૯૯૩ના નિયમિત
દીવાની દાવો નંબર ૫૪૯માં પસાર કરવામાં આવેલા ચુકાદા અને હુકમનામા
અંગે તમામ દલીલો કરી હતી, જેમાં આ ચુકાદો અને હુકમનામું ગુજરાત
નગરપાલિકા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની જોગવાઈઓ અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા
નિયમિત દીવાની દાવો નંબર ૫૪૯માં લાવવામાં આવેલા તારણોની વિરુદ્ધ
છે.૧૨૯ ૨૦૦૦ અને નિયમિત સિવિલ સ્યુટ નં.૧૩૨ ૨૦૦૦ની સંખ્યાએ
અંતિમતા પ્રાપ્ત કરી છે, તેને સી. પી. સી. ની કલમ ૪૭ હેઠળ વાંધા દાખલ કરીને
પડકાર આપી શકાતો નથી અને તેથી ટ્રાયલ કોર્ટે ઉપરોક્ત વાંધાને યોગ્ય રીતે
નકારી કાઢ્યો છે.

૨૨. કલમ ૪૭ સી. પી. સી., હુકમનામાના અમલને લગતી સૌથી મહત્વપૂર્ણ
જોગવાઈઓમાંની એક હોવાથી, આદેશ આપે છે કે અમલ કરતી અદાલત
દાવાના પક્ષો અથવા તેમના પ્રતિનિધિઓ વચ્ચે હુકમના અમલ, નિકાલ અથવા

સંતોષના સંબંધમાં ઉદ્ભવતા તમામ પ્રશ્નો નક્કી કરશે અને આવા પ્રશ્નો પર અલગ દાવામાં ચુકાદો ન આપી શકાય. માત્ર એવું હુકમનામું જ વાંધાનો વિષય બની શકે છે જે અમાન્ય છે અને કાયદો અથવા હકીકતોમાં ભૂલભરેલો હુકમનામું નથી. વધુમાં, હુકમનો અમલ કરતી અદાલત હુકમની પાછળ ન જઈ શકે. તેણે તેની મુદત અનુસાર હુકમનામું લેવું જોઈએ અને તે હુકમનામું કાયદામાં અથવા તથ્યો પર ખોટું હતું તે અંગે કોઈ વાંધો ઉઠાવી શકશે નહીં. જ્યાં સુધી તેને અપીલ અથવા પુનરાવર્તનમાં યોગ્ય કાર્યવાહી દ્વારા રદ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, હુકમનામું ભૂલભરેલું હોય તો પણ તે પક્ષો વચ્ચે બંધનકર્તા છે. જ્યારે હુકમનામું અદાલત દ્વારા કરવામાં આવે છે, જેની પાસે તેની માન્યતા અંગે વાંધો ઉઠાવવા માટે કોઈ અંતર્ગત અધિકારક્ષેત્ર નથી, જો વાંધો રેકૉર્ડની સામે દેખાય તો અમલની કાર્યવાહીમાં ઉઠાવવામાં આવી શકે છે: જ્યાં હુકમનામું પસાર કરવા માટે અદાલતના અધિકારક્ષેત્ર અંગેનો વાંધો રેકૉર્ડની સામે દેખાતો નથી અને સુનાવણીમાં ઉઠાવવામાં આવેલા અને નક્કી કરવામાં આવેલા પ્રશ્નોની તપાસ કરવાની જરૂર હોય અથવા જે ઉઠાવવામાં આવ્યા હોઈ શકે પરંતુ ઉઠાવવામાં આવ્યા ન હોય, તો અમલ કરતી અદાલતને અધિકારક્ષેત્રની ગેરહાજરીના આધારે પણ હુકમની માન્યતા અંગેના વાંધાને ધ્યાનમાં લેવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર રહેશે નહીં. વધુમાં, સંહિતાની કલમ ૪૭ હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ સૂક્ષ્મ છે અને તે ખૂબ જ સાંકડી નિરીક્ષણ છિદ્રમાં આવેલું છે. આમ, તે સ્પષ્ટ છે કે અમલ કરતી અદાલત સંહિતાની કલમ ૪૭ હેઠળ હુકમની અમલવારી અંગેના વાંધાને મંજૂરી

આપી શકે છે, જો તે જાણવા મળે કે તે આરંભથી જ રદબાતલ અને રદબાતલ છે, આ આધાર સિવાય કે હુકમનામું કાયદાની આવી જોગવાઈની અજ્ઞાનતામાં પસાર કરવામાં આવ્યું હતું અથવા કાયદો તેના પસાર થયા પછી હુકમનામું અમલમાં મૂકવા માટે જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.અમલ કરતી અદાલતના આદેશની કાયદેસરતા કે જેને ભૂતપૂર્વએ જાળવી રાખી હતી, તે કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને અને એ ધ્યાનમાં રાખીને ચકાસવી પડશે કે અમલ કરતી અદાલતની સત્તાઓ, અપીલ અથવા પુનરાવર્તિત અદાલત કરતાં સાંકડી હોવા છતાં, જો અમલમાં મુકવામાં આવેલ હુકમનામું નિશ્ચિતપણે અદાલતના અધિકારક્ષેત્રના સહજ અભાવથી પીડાય છે જે તેને કાયદાની નજરમાં શૂન્ય બનાવે છે, તો અમલની અરજીને બરતરફ કરવા માટે તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.ખોટા નિર્ણયને "અધિકારક્ષેત્ર વિના" પસાર કરવામાં આવ્યો હોવાનું લેબલ કરી શકાતું નથી.તેથી, તે જરૂરી છે કે અંતર્ગત અધિકારક્ષેત્રમાં અભાવ ધરાવતા નિર્ણય અને અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગમાં થયેલી ભૂલથી પીડાતા નિર્ણય વચ્ચેનો તફાવત ધ્યાનમાં રાખવામાં આવે.હુકમનામું અધિકારક્ષેત્ર વિનાનું હોવાનું કહી શકાય, અને તેથી જો હુકમનામું પસાર કરતી અદાલતે તેના અધિકારક્ષેત્રને છીનવી લીધું હોય જે તેની પાસે ન હતું; અધિકારક્ષેત્રનો માત્ર ખોટો ઉપયોગ રદબાતલમાં પરિણમતું નથી.હુકમનામું પસાર કરતી અદાલતમાં અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ તેના ચહેરા પર પેટન્ટ હોવો જોઈએ જેથી અમલ કરતી અદાલત અધિકારક્ષેત્રના અભાવના આધારે આવી શૂન્યતાની નોંધ લઈ શકે, નહીં તો

સામાન્ય નિયમ કે અમલ કરતી અદાલત હુકમનામું પાછળ ન જઈ શકે.કોઈ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમનામું અને પરિણામે રદબાતલ અને અમલપાત્ર ન હોય તેવી અદાલતના હુકમનામા વચ્ચે તફાવત અસ્તિત્વમાં છે જે માત્ર ગેરકાયદેસર છે અથવા કાયદા દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયા અનુસાર પસાર થતો નથી.ગેરકાયદેસરતા અથવા પ્રક્રિયાની અનિયમિતતાથી પીડાતા હુકમનામું, અમલ કરતી અદાલત દ્વારા અમલ ન કરી શકાય તેવું ન કહી શકાય; આવા હુકમનામાથી વ્યથિત વ્યક્તિનો ઉપાય એ છે કે તેને યોગ્ય રીતે રચાયેલી કાનૂની કાર્યવાહીમાં અથવા ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા રદ કરવામાં આવે, જેમાં નિષ્ફળતા તેણે હુકમના આદેશનું પાલન કરવું આવશ્યક છે. સક્ષમ અધિકારક્ષેત્રની અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલ હુકમનામું કોઈપણ કોલેટરલ હુમલા દ્વારા અથવા આકસ્મિક કાર્યવાહીમાં તેની અસરકારકતાને નકારી શકાય નહીં. તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે તમામ અનિયમિત અથવા ખોટા હુકમો રદબાતલ રહેશે નહીં.ખોટો અથવા ગેરકાયદેસર નિર્ણય, જે રદબાતલ ન હતો, તેને અમલ અથવા આકસ્મિક કાર્યવાહીમાં વાંધો ઉઠાવી શકાતો ન હતો. તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે કે કાયદાની કોઈપણ ભૂલ ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા દૂર કરવામાં આવે છે દીવાની દાવાને અંતિમ સ્વરૂપ મળે તે પહેલાં નિશ્ચિતપણે બહુવિધ તબક્કાઓમાંથી પસાર થવું પડે છે, અપીલીય અદાલત, બીજી અપીલીય અદાલત અને પુનરીક્ષણ અદાલત પાસે કાર્યકારી અદાલતની સત્તાઓ જેવી જ સત્તાઓ નથી, જે અત્યંત મર્યાદિત છે. તે હવે સંપૂર્ણ બાબત નથી કે કાર્યકારી

અદાલત ન તો હુકમની પાછળ મુસાફરી કરી શકે છે કે ન તો તેના પર અપીલ કરી શકે છે અથવા તેના હેઠળ પક્ષકારોના અધિકારોને જોખમમાં મૂકતા કોઈ આદેશ પસાર કરી શકે છે.તે માત્ર મર્યાદિત કેસોમાં જ હોય છે જ્યાં હુકમનામું અંતર્ગત અધિકારક્ષેત્રનો અભાવ ધરાવતી અદાલત દ્વારા હોય અથવા તે રદબાતલ હોય કે તેને બિન-અસ્તિત્વ તરીકે પ્રસ્તુત કરવામાં આવે અને આમ તે અનિર્ણિત છે. એક ભૂલભરેલી હુકમનામું એક શૂન્ય સાથે સરખાવી શકાતું નથી. ત્યાં કોઈ મધ્યવર્તી વિકાસ નથી તેમજ હુકમનામું બિનકાર્યક્ષમ બનાવવા માટે છે.

૨૩. તેને ધ્યાનમાં રાખીને બંને સિવિલ રિવિઝન અરજીઓ રદ કરવી જરૂરી છે અને તે મુજબ તેને બરતરફ કરવામાં આવે છે.

સહિ/(સંજીવ જે. ઠાકર, ન્યાયમૂર્તિ)

ઉરિલ રાણા

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.